

den gruppe der har typografiske vanskeligheder skulle hovedsageligt støtte sig til det mundtlige. Alle kan hente hjælp i det pragmatiske.

PS. Hvordan mit emne forholder sig til det overordnede tema for MUDS 6? Jo. jeg taler om en del af de kritiske forudsætninger for at læse og forstå Skautrup.

Litteratur

- Dalby, Mogens A., Carsten Elbro, Mogens Jansen, Tove Krogh. 1992. *Bogen om læsning III*. København: Munksgaard.
- Duval-Gombert, Attie. 1989. Troubles spécifiques de la lecture ou troubles incidents sur la lecture? *Anthropo-logiques* 2. 1989:47-63.
- Duval Gombert, Attie og Hubert Guyard. 1994. De pied de la lettre, au pied de nez. *Pour une linguistique clinique*. PUR. Rennes II:225-293.
- Elbro, Carsten. 1990. *Differences in dyslexia: A study of reading strategies and deficits in a linguistic perspective*. København: Munksgaard.
- Fredens, Kjeld. 1987. Teoretiske overvejelser om et grundlag for indlæring og informationsbearbejdning via berøringssansning. *Arbejdstekst nr. 10. Nordisk vejleder*. Nordisk Uddannelsescenter for døvblindepersonale.
- Gagnepain, Jean. 1982. *Du vouloir dire I - traité d'épistémologie des sciences humaines I, Du signe et de l'outil*. Pergamon Press.
- Gagnepain, Jean. 1992. *Du vouloir dire II, De la personne. De la norme*. Paris: Livre et communication.
- Maul, John Ivan. 1990. *Hvorfor æbletræerne ikke vil gro i en have bag et hegn. Om forudsætninger for læseindlæring*. Special-pædagogisk forlag.
- Therkelsen, Rita. 1996. *Det bundne og den fri kreativitet i og gennem sproget*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag, Samfundslitteratur.

Peter Widell og Mette Kunøe (udg.):
6. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog
Århus 1997

FOLKEVISESPROGET - EFTER SKAUTRUP

Af Karen Thuesen (Københavns Universitet)

I overskriften "Folkevisesproget - efter Skautrup" anvendes Peter Skautrups navn synonymt med *Det Danske Sprogs Historie*, det eneste sted, hvor dette storværks forfatter har behandlet emnet. Folkevisen beskrives i et syv sider langt afsnit (bd. II:73-80), der naturligvis primært fokuserer på genrens rent sproglige sider, og som for øvrigt, hvad der må siges at være et meget passende kompromis, anbringer den under den yngre middeldanske periode. Skummer man hele Sproghistorien igennem, vil man se, at det er den eneste form for poetisk sprogbrug, der har fået en selvstændig artikel i værket; ellers omtales poesien under overskrifter som "digtning" og "skønlitteratur" eller under de enkelte forfattere.

Folkevisesproget

Folkevisesproget er ganske rigtigt mærkeligt og betydningsfuldt - kollektivt som det er i modsætning til anden poetisk sprogbrug, og vældig udbredt som det har været både i tid og rum. Det udgør et særligt univers i dag, som det gjorde for fire hundrede år siden, da man først optegnede det. Det betyder, at man kun vanskeligt kan beskæftige sig med genren uden at forstå de sproglige detaljer til bunds, og det er der sandsynligvis bare få, om overhovedet nogen, der er i stand til. Ikke desto mindre er der vist ikke noget andet dansk særsprog, der i den grad er blevet dyrket, og som i den grad har sat sit præg på litteraturen, som netop det. Det har influeret digtningen gennem hundredvis af år, i perioder ganske vist mere påfaldende end i andre. På den måde er folkevisesproget blevet en vigtig forudsætning for den nationale "højere poetiske stil", og det er blevet det i kraft af, at det tilsyneladende fra tidernes morgen selv har dannet basis for en sådan højere stil, uden at man rigtig har kunnet forklare, hvordan og hvorfor - og for den sags skyld også hvornår - den stilfornemmelse, der er konstituerende for genren, er opstået.

Skautrups kilder

Skautrups præsentation af balladen er klassisk i den forstand, at han dels tilslutter sig de gængse forestillinger om genren, og dels overvejende præsenterer velkendte sider af sproget sammen med de synspunkter, der - affødt af disse forestillinger - var fremlagt, før han selv skrev sit omfattende værk. Bag det hele står i sidste instans Svend Grundtvigs overbevisning om den danske traditions absolutte forrang frem for andre landes og ikke mindst hans idé om genrens høje ælde, en tanke, som ganske vist i tidens løb var blevet modificeret, sådan at man ikke længere anså det for sandsynligt, at den gik helt tilbage til det mørke hedenold. I den henseende er det frem for alt Johannes Brøndum-Nielsens konferensforelæsning om folkevisesproget (fra 1910), der danner baggrund for Skautrup.

Brøndum-Nielsen formulerede til en begyndelse den vigtige tese: "I Folkeviserne er det... i det væsentlige Gloserne, sjældnere Formerne, der peger paa Affattelsestiden, og Formerne, sjældnere Gloserne, der tilhører Nedskrivningstiden" (Brøndum-Nielsen 1910/1951:2) - eller med andre ord: Gloserne udgør den mest arkaiske og dermed den oprindeligste del af visesproget. I overensstemmelse med sin påstand underkastede han derefter frem for alt de mest betydningsfulde ordforrådsmæssige detaljer en analyse og daterede på baggrund af disse iagttagelser "det faste, udviklede Folkevisesprogs Grundlæggelse" til omkring år 1200 (Brøndum-Nielsen 1910/1951:6). Agnes Agerschou tog siden (1943) tråden op og fortsatte i samme spor, idet hun bl.a. så nærmere på de morfologiske og syntaktiske træk - der yderligere syntes at underbygge Brøndums resultater. Det er disse to ret kortfattede artikler, der udgør hovedhjørnestenene i Skautrups beskrivelse. Dvs. at han frem for alt koncentrerer sig om genren i et kronologisk perspektiv, og han behandler den udelukkende i et dansk perspektiv. Denne synsvinkel, hvor de øvrige nordiske traditioner forbigås i tavshed, er siden blevet kritiseret (Jonsson 1989/1990-91:96). Men spørgsmålet er, om der ifølge den klassiske opfattelse af visen, som Sproghistorien præsenterer, er noget suspekt i en sådan fremgangsmåde. Selv om der allerede fra begyndelsen af århundredet var gjort opmærksom på den vestnordiske traditions indflydelse, herskede der i de lærdes rækker stor enighed om, at balladen her i Norden var opstået i Danmark. Og det var også i Danmark, man havde det bedste udgangspunkt for studier i genren i form af de meget store mængder tidlige optegnelser fra 15- og 1600tallet, hvor fx den færøske og norske tradition som bekendt først blev registreret i det nittende århundrede.

Efter Skautrup

Men hvad sker der med udforskningen af folkevisens sprog efter Skautrup? I parentes skal det bemærkes, at jeg selv har arbejdet indgående med emnet, bl.a. i mit konferensspeciale *Studier i Folkevisens Ordforråd* (ikke publiceret), og at jeg herunder har gjort den i og for sig ikke særlig bemærkelsesværdige iagttagelse, at det er et meget omfattende og kompliceret stof, hvis problemer ikke lader sig affærdige med artikler på de ti-femten sider, man hidtil har ofret på de rent sproglige detaljer. Men at der ikke er udarbejdet mere omfattende sprogundersøgelser i denne genre, der ellers i så høj grad har nydt forskningens bevågenhed, skyldes sandsynligvis først og fremmest det faktum, at der aldrig har eksisteret en anvendelig ordbog eller en repræsentativ ordsamling til genren.¹ Den, der tidligere ønskede at trænge ind i folkevisesprogets forhold, var nødt til selv at fremskaffe et passende materiale i de næsten uoverskuelige mængder af stof, der er bevaret.

Bom og Piø: Mod en ny vise"mytologi"

Dets betydning som litterær inspirationskilde taget i betragtning havde folkevisesproget således ved tiden for Sproghistoriens fremkomst være genstand for en bemærkelsesværdig tilfældig og ret overfladisk behandling. Men også en gennemgang af sprogets udforskning efter Skautrup ville være et hurtigt overstået kapitel, hvis ikke der i de seneste år var indledt en ny debat om visens proveniens. Selv om denne diskussion ikke primært bygger på sprogstudier, sætter den igen de sproglige spørgsmål i centrum. Lærn Piøs disputats, *Nye Veje til Folkevisen* fra 1985, kunne nævnes som det værk, der frem for noget lægger op til debat, mest af alt fordi det tilsyneladende får fundamentet under det klassiske visesyn til at vakle. Men allerede før Piø fremlagde sine hypoteser, var der faldet en mindre bombe i det etablerede viseunivers. Det skete i 1973, da Danske Studier gengav en rapport skrevet af Kaj Bom, ordbogsredaktør ved Gammeldansk Ordbog. Kaj Bom var ude i et ganske bestemt ærinde. Han ønskede simpelthen balladesproget med de besværlige proveniens- og dateringsproblemer forvist fra Gammeldansk Ordbog, der dækker perioden indtil 1515. Resultatet høres i artiklens opsigtsvækkende titel: *Danmarks Norske Folkeviser*. Boms studier tager udgangspunkt i de få folkeviserelikter, der

¹ Under projektet "Dansk Folkevisekultur 1550-1700", Københavns Universitet, er der for øjeblikket en tekstbase til de ældste vischåndskrifter under udarbejdelse. Dette vigtige værk vil forhåbentlig fremover lette arbejdet med visesprogets udforskning betydeligt.

er bevaret fra middelalderen, og det lykkes ham ganske forbavsende at påvise - mere eller mindre sikre - eksempler på norvagismer overalt i de gamle kilder. Hovednummeret er det ældste større brudstykke af en ægte middelalderballade, de noksom bekendte syv strofer af Ridderen i Hjorteham (DgF 67 A), der er bevaret i det såkaldte *Linköpinghåndskrift*. Detaljerne skal ikke diskuteres her, især ikke eftersom Poul Lindegård Hjorth siden har underkastet fragmentet en minutios undersøgelse og har kunnet slå fast, at dets sprog er dansk, eller som han mere præcist udtrykker det: De former, der virker påfaldende "kan alle uden vanskelighed findes i danske tekster fra omkring 1500" (Hjorth 1995:58, jf. også 1976). At fragmentet har værdi som bevis for eksistensen af en særlig norsk middelaldertradition, primær i forhold til den danske, må dermed anses for afvist. Boms indlæg blev da næppe heller taget helt alvorligt, før diskussionen igen blussede op, og denne gang med skyts af en noget anden kaliber.

Piø satte som sagt spørgsmålstegn ved den, til en vis grad, hævdevundne folkeviser "mytologi", dvs. det billede, der efterhånden havde aftegnet sig angående visens forhistorie: Hvor den kom fra, hvor den opstod i Norden, hvordan den udvikledes etc. etc. Altsammen er naturligvis problemer, vi kun kan nærme os udefra, eftersom vi har så få sikre direkte vidnesbyrd om genrens forekomst i en tidlig periode. Men kort sagt gik Piøs ideer ud på, at store dele af traditionen var ekstremt ung. Den skulle frem for alt være tilkommet i selve renæssancen enten i form af skillingsstryk eller også i form af viser digtet af de personer - fortrinsvis adelige - der optegnede balladerne. Fx omdateres to velkendte numre, der normalt anses for meget gamle, radikalt. Til de sene skillingsviser henregner Piø balladen om Ebbe Skammelsøn (DgF 354), "en syngte-fortalt røverhistorie af allerenkleste art" (Piø 1985:10 og 92ff.), mens Torbens Datter (DgF 288) skulle være en adelsviser, digtet "med pen i hånd" af en samler i begyndelsen af 1600tallet (Piø 1985:116ff.).² Det skal bemærkes, at disse teorier ikke har fundet nogen videre klangbund i den etablerede viseforskning. Det fundament, de bygger på, er ganske enkelt alt for svagt.

Jonsson og Nordens norske folkeviser

Sproget udgør ikke noget særligt punkt i Piøs diskussion. Men det gør det derimod hos Bengt Jonsson, den kendte svenske viseforsker, der i sit forsøg på at skyde de gamle teorier i sæk,

² Ang. Torbens Datter og dens datering jf. Thuesen, 1995.

tager stærkere midler i brug. Bengt Jonsson behandler problemerne i indledningen til en flere hundrede sider lang - endnu ikke færdigbehandlet - artikel om den såkaldte Lenavise, en af de historiske viser (SMB 56, DgF 159). Hans afhandling, der går som føljeton i Det Svenske Visearkivs Årsskrift, Sumlen, er, som alt hvad Jonsson har skrevet, både yderst lærd og velgennemarbejdet. Konsekvenserne af enkelthederne i hans synspunkter har vi i øvrigt næppe fattet helt endnu. - Men den hovedidé, der præsenteres, er, at balladegenren i Norden slet ikke har de velkendte danske rødder, den antagelse er udtryk for dansk "kulturimperialisme", siger han (Jonsson 1989/1990-91:88). Nej, visen er norsk, opstået ved hoffet i Oslo i slutningen af 1200tallet, og med oprindelse i en franskinspireret engelsk balladetradition. Til Danmark kommer den først sent i det femtende århundrede, hvor den såkaldte "*seconde chevalerie*", sværmeriet for ridderidealene og alt hvad deraf følger, langt om længe når de hjemlige kyster. Og her påkaldes Piøs disputats som vidnesbyrd om visens særligt sene blomstring i Danmark.

Bengt Jonsson leder, ikke uden grund, efter solide beviser for sin teori og støder bl.a. på sproget og selvfølgelig også på både Boms og Skautrups behandling af det. Boms artikel har ikke fået den fortjente opmærksomhed, mener Jonsson (1989/1990-91:92). Men det er ikke mindst i de mange af visens særtræk, som Det Danske Sprogs Historie opregner, at Jonsson finder yderligere ammunition. Mængderne af arkaiske træk i den danske tradition vidner ikke, sådan som Skautrup og hans forgængere mente, om genrens ælde, men underbygger derimod tanken om dens norske genesis. Jonsson falder specielt over Skautrups opremssninger af "oldord", dvs. ord der enten slet ikke er belagt eller også er meget dårligt bevidnet i dansk middelaldersprog, men som derimod har paralleller i vestnordisk, eventuelt dog alene i vestnordisk poesi. Hvis man går ind for folkevisesprogets danske oprindelse, må man forudsætte, siger han, at "alla dessa norröna ord och uttryck" har eksisteret på dansk med stort set samme betydning som på vestnordisk. Men ikke nok med det: Indirekte må man da oven i købet antage, at der i Danmark har eksisteret en digtning, der helt modsvarede den vestnordiske (Jonsson 1989/1990-91:101).

Er de danske viser norske? Sproglige indici

Trods den latente fare for at blive stemplet som kulturimperialist kan man - dansker eller ej - umuligt sidde disse synspunkter overhørig af den simple grund, at der er noget, ja, der er faktisk *meget* i teorierne, som ikke stemmer. Folkevisens sprog er et uhyre komplekst fæno-

men. Det er et underligt konglomerat af yderst enkle og særdeles raffinerede træk. Men frem for alt er det gennemsyret af tradition. I næsten enhver bestanddel udgør det et eget univers, hvor alt: morfologi, syntaks, ordforråd, faste vendinger, rim, rytme etc. etc. - kun overfladisk hænger sammen med den sproglige virkelighed uden for visen. At vi ofte overser visens stilistiske særpræg hænger netop sammen med, at den i så høj grad har influeret den senere litteratur, sådan at vi, der er blevet opflasket med romantikkens digtning, ikke mindst i form af fædrelandssange og salmer, samtidig er blevet fodret med detaljer hentet fra denne urgamle mundtlige tradition. Det er et sprog, som er undergået en langvarig udviklingsproces, inden det endelig fik den form, der fremtræder i de renaissancekilder, som inspirerede den senere poesi. Det er da heller ikke let at overskue og sammenholde alle dets enkeltheder, men eftersom ordforrådet, siden Brøndum-Nielsen fremsatte sin tese, har stået i fokus for diskussionerne om visen, kan det være naturligt at tage udgangspunkt her.

Bengt Jonsson mener altså som Kaj Bom, at den danske folkevisetradition er pakket med norske træk, og begge henviser de i særdeleshed til visens gloser. Men selv om det måske for en overfladisk betragtning kunne tage sig sådan ud, er de med denne iagttagelse formentlig kommet på vildspor. Skal ordforrådet anvendes som bevismateriale, bør man tage udgangspunkt i den samlede visemængde. Hver enkelt "mistænkelig" gloses baggrund må da analyseres nøje, man bør se på, hvor i stoffet den findes, hvor hyppig den er etc. Man bør selvfølgelig også studere ordets forekomst både i de vestnordiske og østnordiske sprog, og det uden at lade sig forlede af, at middelalderens norskislandske litteratur er langt mere omfattende end den danske og svenske.

Foretager man nu sine undersøgelser under disse hensyn, får man et helt andet indtryk af folkevisens ordforråd som en helhed: De steder i den danske overlevering, hvor der med størst sikkerhed forekommer norrøne gloser, er nemlig samtidig de viser, som man også af andre årsager har ment kunne have deres oprindelse i den vestnordiske tradition. Det gælder først og fremmest kæmpeviserne, der siden begyndelsen af århundredet har været anset for norske eller norskpåvirkede, det gælder visse trylleviser, romanviserne og ganske enkelte af de øvrige numre. Tilsammen udgør de næppe meget mere end ti procent af de bevarede 539 DgF-numre. Skautrup opremser ganske rigtigt en del udtryk, der enten ikke findes, eller er ekstremt sjældne i dansk middelaldersprog. Men hvad der ikke fremgår af Sproghistoriens ordlister, er den kendsgerning, at mange af ordene (fx *bende* "spænde", *kavle* "skede", *kny* "bevæge", *slegnit*

"håndgerning", *tved* "eng") også er højst ualmindelige i balladestoffet. Det hænger sammen med, at Skautrup ud over at benytte Brøndums og Agerschous undersøgelser følte sig foranlediget til selv at finde materiale frem. Og her gik han til den eneste tilgængelige oversigt over visens ordforråd, et håndskrevet glossar, som Svend Grundtvig selv havde kompileret i forbindelse med sit arbejde med DgF. Glossaret ligger stadig i Dansk Folkemindesamling. Problemet er bare, at Grundtvig kun har medtaget gloser fra DgF's fire første bind, og at han ikke mindst flittigt har excerperet DgF bd. I: kæmpeviserbindet. Så "alla dessa norröna ord och uttryck" er med andre ord i vid udstrækning hentet fra et specielt vestnordisk påvirket materiale - og så kan det næppe undre, at de er norrøne.

Bom, Piø og Jonsson har sat spørgsmålstegn ved de gamle forestillinger om folkevisens opkomst. Men det, de har afsløret, er muligvis ikke, at den gamle "mytologi" er fejlagtig eller helt forfejlet, men snarere, at den hviler på et fundament af teorier, som aldrig er blevet tilstrækkeligt underbygget. Og årsagen til det er den enkle, at ingen før nu har betvivlet deres pålidelighed.

Sammenfatning

Der er sikre eksempler på gamle vestnordiske udtryk i den danske overlevering, men de er som sagt ikke talrige; bortset fra enkelte som fx *brand* "sværd" og *rin* "hav" forekommer de normalt kun et par gange, og de er fortrinsvis begrænset til et snævert stof. Denne fordeling træder i sig selv, at den danske tradition ikke kan hvile på en norsk. Gjorde den det, måtte tendensen nemlig formodes at være den samme over større dele af materialet. Visens arkaiske tone afhænger da heller ikke specielt af de ord, der savner modstykke i gammeldanske kilder, men af det brede udbud af velbelagte gloser, som tilhører den danske middelalders sprogbrug, men som allerede i 1500-tallet synes at have været uanvendelige eller på vej ud af sproget. I øvrigt er der enkelte af disse udtryk, som ikke engang kendes fra den norrøne litteratur (fx *barm* "moderliv" og ordformen *mår* "mø"). Til det generelle indtryk af genrens ælde bidrager, som allerede påpeget af Skautrup (1944-1970:77), også den kendsgerning, at stort set samtlige af dens ikke-nordiske ord tilhører det ældste lag af middelnedertyske lån. En sammenligning med Eufemiaviserne, der oversattes til svensk i begyndelsen af det 14. årh., afslører således, at meget få ord indkommet i sproget efter denne periode er trængt ind i balladens faste formel-forråd.

Hvis en norrøn overlevering har influeret den danske så sent som i 1400tallet, må den her have mødt en fast og veludviklet tradition, som kun i ringe grad var modtagelig for gennemgribende verbale påvirkninger. I hvert fald adskiller kæmpeviserne sig sprogligt så lidt fra de øvrige visegrupper, at det varede længe, inden man for alvor gennemskuede deres mere omfattende afhængighed af vestnordiske kilder.

Hvor meget vi end kunne trænge til en revideret beskrivelse af problemerne omkring folkevisens data før optegnelsestiden, må det indtil videre slås fast, at de teorier, der inden for de sidste par årtier har set dagens lys, ikke er tilstrækkelig overbevisende til at vælte de gamle. Skautrups præsentation af folkevisesproget har med andre ord visse skævheder, men grundlæggende fejlagtig kan den næppe kaldes.

Litteratur

- Agerschou, Agnes. 1943. Oprindelige Træk i dansk Folkevisesprog. *Sprog og Kultur* bd. XII: 65-74.
- Born, Kaj. 1973. Danmarks Norske Folkeviser. *Danske Studier*:185-190 og M 44-M 74.
- Brøndum-Nielsen, Johannes. 1910/1951. De danske Folkevisers Betydning i sproglig Henseende. *Nordisk Tidsskrift & (i bearbejdet optryk) Studier og Tydninger*:1-18.
- Dal, Erik. 1956. *Nordisk Folkeviseforskning siden 1800*. København.
- Grundtvig, Svend, Axel Olrik, Hakon Grüner Nielsen et al. (red.). 1853-1976. *Danmarks gamle Folkeviser* bd. I-XII. København. (DgF).
- Gammeldansk Ordbog. Under forberedelse v. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.
- Grundtvig, Svend. *Glossar til Danmarks gamle Folkeviser* bd. I-IV. DFS 57-60. (Ikke publiceret).
- Hjorth, Poul Lindegård. 1995. Folkevisens Sprog: Daterings- og Proveniensproblemer. *Danske Studier*:42-62.
- Hjorth, Poul Lindegård. 1976. Linköping-håndskriftet og "Ridderen i Hjorteham". *Danske Studier*:5-35.
- Jonsson, Bengt R. 1989/1990-91. Bråvalla och Lena. Kring Balladen SMB 56. *Sumlen* 1989: 49-166 & *Sumlen* 1990-91:163-458.
- Jørgensen, Aage. 1964. Folkevisesproget. Med særligt henblik på DgF 239 Møens Morgen-drømme. *Danske Studier*:5-23.
- Pisø, Iørn. 1985. *Nye Veje til Folkevisen*. København.
- Skautrup, Peter. 1944-1970. *Det Danske Sprogs Historie* bd. I-IV. Med registerbd. København. (SMB)
- Sveriges Medeltida Ballader* bd. I-III:1983-90. Svenskt visarkiv (udg.). Stockholm.
- Thuesen, Karen. 1995: Med Pen i Hånd? *Danske Studier*:63-72.
- Thuesen, Karen. 1982: *Studier i Folkevisens Ordforråd*. Konferensspeciale (ikke publiceret). København.

Peter Widell og Mette Kunøe (udg.):
6. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog
Århus 1997

NOMINALERNES BESTEMTHEDSFORMER INFORMATIONSTEORETISK ANSKU- ET

Af Ole Togeby (Aarhus Universitet)

Sprog og tanke

Man kan kun tale om "sprog" når et menneske deler sine tanker med andre ved hjælp af tale eller skrift, dvs. sekvenser af observerbar og genkendelig adfærd eller rækker af spor af adfærd, i overensstemmelse med et system af fælles regler for hvad adfærden (sporene) tæller som i givne sammenhænge. Tanker er mentale repræsentationer i bevidstheden. En mental repræsentation har form af et mentalt rum med en konfiguration af mentale emner, og mentale forhold mellem dem, og den er rettet mod, afbilder eller beskriver den tænkte situation.

Bevidsthed er en fænomenologisk størrelse, et fænomen, der består af tre typer af mentale repræsentationer der som kinesiske æsker er indlejret i hinanden med forskellige grader af opmærksomhed: det mentale lager af mulige tankeelementer, som er ubevidste men tilgængelige, den mentale baggrund, som uden for opmærksomheden rummer genkendelige sagforhold, og opmærksomhedsfeltet, som er det man kan kalde de givne tanker.

Opmærksomhedsfelt er det som opmærksomheden retter sig mod, dvs. et mentalt rum (med emner og forhold i tid) der repræsenterer en hel situation, den tænkte situation (som ofte ikke er den samme som den aktuelle situation). Indholdet i opmærksomhedsfeltet skifter bestandig og efter ganske få sekunder, men hver ny situation vil altid være defineret i forhold til den mentale baggrund som de er indlejret i.

Den mentale baggrund er de ønsker og forestillinger som man har, men ikke er opmærksom på, og som opmærksomhedens søgelys vilkårligt kan rettes mod. Den indeholder for det første repræsentationer af den omtalte situations rammer og baggrund (tid og rum). For det andet indeholder den mentale baggrund en repræsentation af den situation bevidsthedens krop aktuelt befinder sig i, dvs. af 'jeg', 'nu' og 'her', af hvad jeg'et sanser, af jeg'ets følelser i forhold til den tænkte situation og dets hensigter og planer i forhold til den, af andre tilstedeværende bevidstheder i situationen med hvad det indebærer. For det tredje indeholder den mentale